

Asia: VN/9996/2019

FOSSIILITTOMAN LIIKENTEN TIEKARTTA - LUONNOS VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖKSEKSI KOTIMAAN LIIKENTEN KASVIHUONEKAASUPÄÄSTÖJEN VÄHENTÄMISESTÄ

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vammaisfoorumi ry kiittää liikenne- ja viestintäministeriötä mahdollisuudesta lausua Fossiilittoman liikenteen tiekartta - luonnoksesta Valtioneuvoston periaatepäätökseksi kotimaan liikenteen kasvihuonepäästöjen vähentämisestä. Vammaisfoorumi ry on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, jonka tarkoituksena on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan sopimuksen mukaisesti edistää vammaisten ihmisten tasa-arvoa ja yhdenvertaisen osallistumisen mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Vammaisfoorumi edustaa jäsenjärjestöjensä kautta noin 228 000 vammaista ja pitkäaikaissairasta ihmistä.

Vammaisten ihmisten itsenäisen ja henkilökohtaisen liikkumisen mahdollistamisen sekä yhdenvertaisuuden lähtökohdista mainitaan YK:n vammaissopimuksen artiklassa 20. Artiklassa veloitetaan varmistamaan vammaisille ihmisille mahdollisimman itsenäinen liikkuminen esimerkiksi helpottamalla vammaisten ihmisten henkilökohtaista liikkumista sillä tavalla ja silloin kuin he haluavat sekä kohtuulliseen hintaan.

Vammaisfoorumi pitää tärkeänä kasvihuonepäästöjen vähentämisen tavoitteita. Tässä lausunnossa Vammaisfoorumi arvioi henkilöliikennettä vammaisten ihmisten ja heidän kotitalouksiensa näkökulmasta.

On syytä muistaa, että suuri osa vammaisista ihmisistä ja heidän perheistään on pienituloisia. Tulotaso on keskimääräistä heikompi. Tämän vuoksi auton hankkiminen on myös taloudellinen kysymys.

Autokannan uudistamisen toimenpide on yksi perusta kasvihuonepäästöjen puolittumiseen. Sillä on väistämättä vaikutusta myös vammaisten ihmisten ja heidän perheidensä elämään. Monilla vammaisilla ihmisillä on käytössään oma auto, jota ajaa vammainen itse sopivin apuvälinein tai esimerkiksi perheenjäsen, ystävä tai henkilökohtainen avustaja. Auto saattaa olla välttämätön muun muassa työn, arjen sujumisen tai vapaa-ajan toimien vuoksi.

YK:n vammaissopimuksen artikla 9 (Esteettömyys ja saavutettavuus) korostaa vammaisten ihmisten itsenäistä elämää ja osallisuutta sekä yhdenvertaista pääsyä muun muassa kuljetukseen myös maaseutualueilla.

Eryteisesti maaseudulla ja taajamien ulkopuolella on tällä hetkellä vaikea liikkua ja asioida ilman omaa autoa. Itsenäinen elämä ja toimiva arki tulisi nykyistä paremmin mahdollistaa myös taajamien ulkopuolella. Yksi vaihtoehto on järjestää kutsuliikennettä seuduilla, joilla ei ole mahdollisuutta pitää yllä säännöllistä joukkoliikennettä vähäisten käyttäjämäärien vuoksi.

Kestävään liikennejärjestelmään siirtymisessä sekä eri liikennemuotojen ja liikenteen palvelujen yhdistämisen yhteydessä on otettava huomioon, että joukkoliikenteen lippu- ja aikataulujärjestelmien digitalisaatio aiheuttaa jo nyt haasteita osalle vammaisista ihmisistä. Vaikka itsenäinen liikennevälineiden käyttö muuten onnistuisikin, aikataulun selvittäminen tai lipun ostaminen älypuhelimella ei onnistu tai sellaista laitetta ei ole käytössä. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on välttämätöntä, että joukko- kutsu- ja palveluliikenne on aidosti kaikkien käytettävissä ja mahdollistaa itsenäisen elämän ja osallistumisen.

Kävely- ja pyöräilyolosuhteiden parantaminen on myös kansanterveyden näkökulmasta kannatettavaa. Tätä tulee edistää sekä maaseudulla että kaupungeissa. Suunnittelussa tulee painottaa kulkuväylien riittävää valaistusta, esteettömyyttä, hyvää kunnossapitoa ja selkeitä merkintöjä hahmottamisen ja turvallisen liikkumisen takaamiseksi.

Fossiilittoman liikenteen tiekartan mukaan sähköautojen määrä tulee merkittävästi kasvamaan. On tosiasia, että henkilöautoille on tarvetta myös tulevaisuudessa. Tämä korostaa energiatehokkuutta ja käyttövoiman merkitystä suhteessa tavoitteisiin vähentää kasvihuonepäästöjä.

Vammaisfoorumi on tietoinen, että veroasiat kuuluvat valtiovarainministeriölle. Verotuksella on kuitenkin oleellinen merkitys ajateltaessa tämän periaatepäätöksen tavoitteiden saavuttamista.

Vammaisfoorumin jäsenjärjestöt ovat saaneet yhteydenottoja nykyisen autoverojärjestelmän riittämättömyydestä tukea vammaisia ihmisiä auton hankinnassa. Ongelma koskee erityisesti

vähäpäästöisiä autoja (sähköä tai uusiutuvia polttoaineita käyttävät). Vähäpäästöisten autojen hinnat ovat korkeampia kuin perinteisten diesel- ja bensiiniautojen. Tämä yhdistettynä autoveron palautusjärjestelmään, jossa vähäpäästöisessä autossa veron osuus voi olla hyvinkin pieni, saattaa aiheuttaa tilanteen, jossa vammaisen ihmisen ei kannata ostaa vähäpäästöistä autoa.

Nykyisin vamman perusteella annettava autoveron palautus on määritelty seuraavasti:

Palautettavan autoveron enimmäismäärä on 3 770 euroa, kun palautus myönnetään 80-prosenttisen liikunta- tai näkövamman tai 60-prosenttisen pysyvän invaliditeetin perusteella.

Jos henkilö tarvitsee vammansa vuoksi välttämättä automaattivaihteista autoa, on palautettavan veron enimmäismäärä 4 980 euroa.

Liikuntavamman ollessa 40 % alaraajan tai alaraajojen toimintavajavuuden perusteella, palautus on 60 % autoverosta, kuitenkin enintään 2 460 euroa. Invaliditeetin vuoksi ajoneuvon valmistamisen jälkeen asennetut varusteet voivat vaikuttaa autoveron palautusta korottavasti.

Kun autoveron suuruus määräytyy porrastetusti auton CO₂-päästöjen mukaan ja verotaso vaihtelee 2,7–48,9 prosentin välillä, vaikuttaa tämä siten, että vähäpäästöisten autojen autovero saattaa olla hyvinkin pieni ja autoveron palautus kattaa sen täysin. Kuitenkin auton kokonaishinnan vuoksi vammaiselle ihmiselle jäävä maksuosuus tulee olemaan autojen kalleuden vuoksi vielä merkittävä.

Käytännössä yhteiskunnan tuen merkitys vammaisille ihmisille (vähäpäästöisen) auton hankkimiseen on merkittävästi heikentynyt. Vaikka vammaisen ihminen haluaisi esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjuntaan osallistuakseen hankkia vähäpäästöisen auton, eurot voivat ohjata toisin.

Vammaisille ihmisille suunnattu verotuksen kautta kohdentuva tukijärjestelmä auton hankintaan ei vastaa taloudellisesti tätä päivää. Keskeisin haaste on autoveronpalautuksen vähäinen taloudellinen merkitys suhteessa vähäpäästöisen tai nollapäästöisen auton nettohintaan. Taloudellisista lähtökohdista tämä järjestelmä ei kannusta hankkimaan vähäpäästöistä tai nollapäästöistä autoa, vaikka tahtoa siihen olisi.

Vammaisfoorumi esittää, että valtio rakentaa kannustimia siten, että ne ohjaavat vammaisten ihmisten autonhankintaa vähäpäästöisten tai nollapäästöisten autojen suuntaan. Periaatepäätöksen luonnoksen mukaan ensimmäisen vaiheen toteutuksen yhteydessä päätetään tuista ja kannusteista liikenteen päästöttömyyden edistämiseksi syksyllä 2021. Vammaisfoorumi pitää tärkeänä, että käynnistetään arviointityö riittävän tuen osoittamiseksi vammaisille ihmisille nollapäästöisten tai vähäpäästöisten autojen hankintaan. Tällä olisi oma vaikutuksensa kasvihuonepäästöjen vähentämiseen ja samalla kannusteet kohdistuisivat myös vammaisille autoa ajaville ja tarvitseville henkilöille.

VAMMAISFOORUMI RY

Sari Kokko

puheenjohtaja

Tarja Parviainen

varapuheenjohtaja

Kokko Sari

Vammaisfoorumi ry